Stenogrammid

XIII Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 23.09.2015, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:07 Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu Vabariigi Presidendi valimiskorra muutmiseks (18 SE) esimese lugemise jätkamine
2. 14:46 Riigikogu otsuse "Immigratsiooni kohta" eelnõu (53 OE) esimene lugemine
3. 15:29 Kollektiivse töötüli lahendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (52 SE) kolmas lugemine
4. 15:31 Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (61 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

15:58 Esimees Eiki Nestor
Lugupeetud Riigikogu! Alustame kolmapäevast täiskogu istungit. Kellel on üle anda eelnõusid või arupärimisi? Martin Repinskil on. Palun!

15:58 Martin Repinski
Austatud kolleegid! Mul on au esitada Keskerakonna fraktsiooni nimel arupärimine. Arupärimine läheb kaitseministrile ja puudutab ühe avaliku sektori töötaja avaldust sotsiaalmeedias, nn Reitelmanni asja. Ma ei hakka neid rumalusi siin tsiteerima, aga kindlasti olete te kõik kuulnud või lugenud, mida ta ütles. Seoses sellega on minul ja minu kolleegidel terve hulk küsimusi. Loen mõne neist ette. Milline mõju on sellisel vihakõnel meie julgeolekule? Kuidas suhtuvad NATO ja meie koostööpartnerid Euroopa Liidus sellistesse avaldustesse? Siis ma küsin veel, kas ministri hinnangul saab sellise avalduse teinud isik töötada edasi Kaitseliidus ehk sisuliselt ministri haldusalas. Aitäh!

15:58 Esimees Eiki Nestor
Enn Eesmaa, palun!

15:58 Enn Eesmaa
Austatud kolleegid! Esitan koos meie fraktsiooni 17 liikmega arupärimise Eesti välisministrile Euroopa Liidu eesistujamaa rolli täitmise kohta aastal 2018. Euroopa Liidus kinnitatud eesistumise kava kohaselt saab Eestist, nagu me teame, 2018. aasta esimesel poolaastal Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariik. Tegemist on kuuekuulise vastutusega, mille valitsus võtab Euroopa Liidu Nõukogu töö korraldamiseks, andes võimaluse suunata Euroopa Liidu poliitikat. Eesti üks oluline siht 2018. aasta jaanuarist kuni juunini on juhtida asjatundlikult institutsiooni, tagades tulemusliku õigusloome, kujundades konsensust ning täita oma kohustust olla aus vahendaja. Kuna eesistumiseks ei looda uusi süsteeme ega struktuure, vaid kasutatakse väljakujunenud Euroopa Liidu asjade koordinatsioonisüsteemi, töökorraldust, praktikat ning ministeeriumide valdkondlikku oskusteavet, siis see vajab head ettevalmistust kogu protsessi sujuvaks toimimiseks. Seega on meil välisministrile viis küsimust. Paar nendest loen ma ette. Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise ettevalmistuste üks oluline osa on personalistrateegia. Eesistumisega seotud personali tuleb hakata aegsasti ette valmistama. Küsime, kuidas on ministri hinnangul seni läinud personali ettevalmistamine eesistumiseks. Veel üks küsimus. Eesistumise tegevuskava põhjal koostatakse aastateks 2015–2018 keskne eelarve. Kas investeeringuid, mida eesistumise raames tehakse, finantseeritakse Euroopa Liidu vahenditest või Eesti maksumaksja taskust? Aitäh!

15:58 Esimees Eiki Nestor
Olen vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad kodu- ja töökorra seaduse nõuetele, edastan need kaitseministrile ja välisministrile. Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
90 on kohal, 11 on puudu.
Päevakorra kohta niipalju, et Vabariigi Valitsuse algatatud okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 61 esimesel lugemisel on valitsuse ettekandja justiitsminister Urmas Reinsalu.

---

1. 14:07 Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu Vabariigi Presidendi valimiskorra muutmiseks (18 SE) esimese lugemise jätkamine

15:58 Esimees Eiki Nestor
Eilsel päeval jäi meil eelnõu 18 arutelu pooleli kohal, kus Priit Toobalile, eelnõu algatajate esindajale, esitati küsimusi ja küsimuse esitamise järjekorras oli Jaanus Karilaid, kellel on nüüd võimalus oma küsimus esitada. Aga paistab, et seda ta teha ei taha. Eelnõu algatajate esindajale rohkem küsimusi ei ole. Komisjoni ettekandja on põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt. Palun!

15:58 Mart Nutt
Austatud härra esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas käesolevat põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu esmaspäeva, 14. septembri korralisel istungil. Lisaks komisjoni liikmetele olid arutelule kutsutud Illimar Pärnamägi, Justiitsministeeriumi avaliku õiguse talituse juhataja, ning Sander Põllumäe, sellesama talituse nõunik.
Arutelu toimus järgmiselt. Kõigepealt andis algatajate esindaja Priit Toobal põhjaliku ülevaate põhiseaduse muutmise seaduse eelnõu sisust ja ka põhjendas, miks algatajad on pidanud seda muudatust vajalikuks. Väga elavat sisulist debatti sellel teemal ei tekkinud, aga ma loen ette paar seisukohta, mis on selles kontekstis olulised.
Ma palun kohe ette vabandust Jüri Adamsilt, et ma ta nime mainin, aga ma arvan, et sellest mõtteavaldusest saab niikuinii igaüks aru, et see kuulub Jüri Adamsile. Nimelt meenutas Jüri Adams presidendi otsevalimise küsimuse arutelu Põhiseaduse Assamblees ning rõhutas, et Põhiseaduse Assamblee mitmed liikmed toetasid samuti presidendi otsevalimist ning see oli assamblees kõige korduvam küsimus. Hääletusel lükati see ettepanek aga iga kord tagasi. Ta märkis, et tema oli assamblees arvamusel, et võimaluse korral ei peaks otsevalimist korraldama, ning kuigi kehtiv presidendi valimise kord ei ole õnnestunud, on see poliitiliselt mõistlikum kui otsevalimine.
Oma seisukoha saatis põhiseaduskomisjonile ka MTÜ Radikaaldemokraadid. Radikaaldemokraadid toetasid samuti presidendi otsevalimist, aga leidsid, et kandidaadi vanusepiiri ja sünnijärgse kodakondsuse nõuet võiks muuta. Vanusepiiri võiks kaotada, nii et põhimõtteliselt võiks presidendiks kandideerida ka 18-aastane inimene, ning sünnijärgse kodakondsuse nõuet poleks vaja, piisaks, kui hääleõiguslike kodanike hulk, kes saaksid esitada presidendikandidaadi, oleks 3000. See on tunduvalt väiksem arv, kui on pakkunud põhiseaduse muutmise algatajad.
Ka Vabariigi Valitsus esitas oma seisukoha. Valitsuse esindajad märkisid, et valitsus ei toeta põhiseaduse muutmist presidendi valimise süsteemi muutmiseks. Nende sõnul oli presidendi valimise viis üheks oluliseks vaidlusobjektiks juba põhiseaduse koostamisel. Toona leiti, et kõige tasakaalustatum lahendus on kompromiss, mille kohaselt valib presidendi Riigikogu, ning kui Riigikogul ei õnnestu presidenti valida, siis teeb seda valimiskogu. Vabariigi Valitsuse hinnangul ei ole argumendid otsese valimisviisi poolt ega vastu ajas muutunud.
Selle põgusa debati järel langetas põhiseaduskomisjon järgmised menetluslikud otsused. Esimene otsus, mis tehti konsensuslikult, oli saata eelnõu täiskogu päevakorda arutelule 22. septembriks 2015. Teine konsensuslik otsus oli määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt. Kolmas otsus, mis ei olnud konsensuslik, oli ettepanek põhiseaduse muutmise eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata (poolt oli 6, vastu 3 ja erapooletuks ei jäänud keegi). Seega on põhiseaduskomisjoni ettepanek nimetatud seaduseelnõu tagasi lükata. Aitäh!

15:58 Esimees Eiki Nestor
Küsimused komisjoni ettekandjale. Jaanus Marrandi, palun!

15:58 Jaanus Marrandi
Tänan! Kahjuks ei saanud ma eelnõu algataja käest seda küsida ja nüüd pean siis sinu käest küsima. Eelnõu algataja esindaja on toonud positiivse näitena välja, et Leedus valib presidendi rahvas, kusjuures presidendil on enam-vähem samasugune mandaat nagu praegusel Eesti presidendil. Tegelikult on ju alati küsimus, et presidendi mandaadi ulatus ja tema valimise vorm peaksid enam-vähem suhestuma või vastavuses olema. Kuidas see Leedu näide sinu arvates kõlab ja kas komisjonis oli ka sellest juttu?

15:58 Mart Nutt
Aitäh! Komisjonis tegi sellest juttu ainult algataja. Ma võin niipalju oma teadmiste põhjal lisada (ületades võib-olla natuke oma volitusi, kuna sellest ei olnud juttu komisjoni debatis), et Leedus on presidendi volitused mõnevõrra laiemad, kuigi Leedu on ka ülekaalukalt parlamentaarne riik. Aga konflikt presidendi ja valitsuse vahel on Leedus küllaltki terav. Selles mõttes ei nõustu ma algatajate arvamusega, et Leedu on suurepärane näide.

15:58 Esimees Eiki Nestor
Marika Tuus-Laul, palun!

15:59 Marika Tuus-Laul
Aitäh! Hea esineja! Tegelikult ei kuulnudki me neid argumente, eks ole, mispärast siis see otsus tagasi lükati. Järelikult seda küsimust ei arutatudki. Aga tegelikult on ju aastaid räägitud, et riik, valitsus ja ka president on kõik rahvast kaugenenud. Rahvas tahab otse valida, eks ole, me teame seda. Alati on öeldud, jah, me oleme parlamentaarne riik ja siin nii ei saa. Aga peale Leedu saab tuua näiteks ka Poola ja Tšehhi, kus presidenti valitakse otse. Need on ka parlamentaarsed riigid. Te olete väga pikalt siin Riigikogus olnud. Öelge, mis siis ikka see põhjus tegelikult on. Miks meil ei eelistata mitte valimisi, kui nii võib öelda, vaid presidendi määramist Riigikogus? Teisiti ei saa seda nimetada.

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Mul tegelikult ei ole õigust asja sisusse minna, sest ma olen siin komisjoni ettekandjana. Võin ainult niipalju öelda, et enam-vähem samasisulist eelnõu on arutatud peaaegu kõikides Riigikogu koosseisudes. See võib olla ka põhjus, miks need Riigikogu liikmed, kes on nende arutelude juures varem olnud ja need argumendid välja toonud, ei ole pidanud vajalikuks neid lihtsalt enam korrata. Tõepoolest, argumendid ei ole ju muutunud. Mis puutub sellesse, kas valida presidenti otse või mitte, siis see on ju puhtalt poliitilise otsustuse küsimus. Siin midagi muud ei olegi. Mõlemad variandid on demokraatlikes riikides levinud, nii otsevalimine kui ka kaudne valimine. See on, ma arvan, iga poliitiku ja ka iga kodaniku enda valik, millist varianti ta toetab. Ega ma paremini sellele vastata ei oska. Komisjoni enamus leidis, et otsene valimissüsteem Eestile ei sobi ja kaudne valimissüsteem on parem. Sellised on lihtsalt arvud.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

15:59 Peeter Ernits
Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Olles Põhiseaduse Assamblee stenogramme väga põhjalikult lugenud, kordan taas oma mõtet. Rein Lang ütles assambleel, et ekspertide ühise arvamuse kohaselt argumente presidendi otsevalimise vastu pole. Eksperdigrupi juht Jüri Raidla ütles, viidates küsitluste andmetele, mis näitasid rahva ülekaalukat toetust presidendi otsevalimisele: "Nende ignoreerimine oleks meie arvates nii poliitiline, sotsiaal-psühholoogiline kui riigiõiguslik viga." Hääletamisel oli 60-st assamblee liikmest kohal kõigest 35, neist 13 olid poolt ja 21 vastu. Kui midagi pole muutunud – assamblee tegevuse ajal oli 71% rahvast otsevalimise poolt, praegu on see protsent kõrgem –, siis miks ikkagi jälle rahva tahte vastu minnakse?

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Minu volitus on edasi anda komisjoni diskussiooni ja komisjoni hääletustulemusi. Seda, milline on avalikkuse toetus või vastuseis presidendi otsevalimisele, ei oska ma hetkel öelda, sest minu arvates viimasel ajal selliseid gallupeid tehtud ei ole, vähemalt põhiseaduskomisjoni käsutuses sellist gallupit ei ole. Seetõttu ei ole minul kindlasti võimalik väita, et enamik inimesi tingimata toetab presidendi otsevalimist või on selle vastu.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Mart Helme, palun!

15:59 Mart Helme
Aitäh, härra eesistuja! Hea sõber Mart! Kui kõik Riigikogu koosseisud on seda teemat arutanud, siis järelikult on aastakümnete vältel see olnud ikkagi teema, mis erutab avalikkust ja ka küllaltki suurt osa poliitilisest eliidist. Me kõik ju mäletame, et omal ajal võeti seadus vastu sellisel kujul või viidi põhiseadusesse see asi sisse teatud isikutega seotud põhjustel. Praeguseks on sellest kõigest saanud ajalugu, need inimesed on Eesti poliitika ajalukku läinud ja seda konflikti enam karta ei ole. Samuti ei arva ma, et me peaksime suurt hirmu tundma selle ees, et president ja valitsus võiksid omavahel vahetevahel konflikti sattuda. Ma arvan, et on normaalne, kui tekivad erimeelsused, mis seadusandluse ja debattide korras lahendatakse. Nii et mulle ei ole ausalt öeldes ikkagi päris selge ...

15:59 Esimees Eiki Nestor
Küsimus, palun! Aeg on ammu läbi. Kõned toimuvad pärast.

15:59 Mart Helme
... mispärast nii kiivalt sellest hoidutakse. Jah, ma juba lõpetan.

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Nimelt, asjaolu, et igas koosseisus on see küsimus tõstatunud, näitab, et igas koosseisus on olnud parlamendiliikmeid, kes on pidanud sobilikuks otsest presidendivalimist. Samas, ükski koosseis ei ole teatavasti seda muudatust vastu võtnud, mis viitab ju otseselt sellele, et enamik rahvasaadikud ei ole sellega päri olnud.
Nüüd teine küsimus. Ma olen jälle sunnitud natuke komisjoni debatist kaugenema, aga ma loodan, et see antakse mulle andeks. Võib-olla mõne inimese arvates oli küsimus tükk aega tõepoolest isikutes, aga väga paljude inimeste arvates ei olnud küsimus isikutes, vaid selles, mis tüüpi riigis me elame. Kui me elame parlamentaarses riigis, siis – võib-olla olen ma siin natuke ka subjektiivne – olukorras, kus presidendil ei ole reaalset täidesaatvat võimu, annab presidendi otsevalimine eksitava signaali, et kui inimesed on tema poolt hääletanud, miks ta siis midagi ei tee. Nii et ma arvan, et see ei ole tingimata isikute küsimus, vaid see on ka põhimõtte küsimus.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Jaak Madison.

15:59 Jaak Madison
Austatud härra Nutt! Nagu te mainisite, komisjonis ei arutatud reaalselt vastuargumente. Samas tuletan ma meelde, et praegune koosseis erineb eelmisest poole võrra, peaaegu pooled rahvasaadikud on uued. Seega, peaaegu 50 rahvasaadikut siin ei tea neid argumente, mida arutati neli või kümme aastat tagasi. Teine asi, kas komisjonis oli ka arutelu sellel teemal, et kui me hetkel ei tea, kui paljud ühiskonnaliikmed pooldavad seadusmuudatust ja kui paljud pooldavad praegust süsteemi, äkki oleks siis mõistlikum teha sel teemal rahvaküsitlus? Siis saaks lihtinimene öelda nagu valimistel, kas ta soovib ise presidenti valida või lasta seda otsustada parlamendis.

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Komisjonis keegi seda küsimust ei tõstatanud. Komisjoni liikmetel on kõigil võimalus panna arutelule mis küsimus iganes. Kuna seda vajalikuks ei peetud, siis järelikult komisjon seda ka ei

arutanud. Mis puudutab rahvaküsitlust, siis ma arvan, et igaühel on õigus seda korraldada. Kui Konservatiivne Rahvaerakond peab seda vajalikuks, siis olge lahked.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Märt Sults, palun!

15:59 Märt Sults
Aitäh, härra eesistuja! Mart, küsimus on lihtne. Millise põhiseaduse riive oleks tekitanud presidendi otsevalimine? Või seda ohtu ei ole? Kui on, siis milline see on, ja kui ei ole, siis miks?

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Ei, riivet ei ole. See on poliitilise otsustuse küsimus, kas põhiseadusesse kirjutatakse, et president valitakse otse või kaudselt. Riive võib olla n-ö politoloogiline või poliitiline selles mõttes, et kui presidendile antav mandaat ja tema võimu ulatus ei ole tasakaalus, siis see on üks konfliktide allikas. Selliseid olukordi, kus see konflikt on olemas, on päris mitmes riigis. Aga riivet põhiseadusega õiguslikus mõttes ei ole ja praegusel juhul seda ei saagi olla, sest kui põhiseadust ka muudetakse, siis on tegemist ikkagi põhiseadusega.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Imre Sooäär, palun!

15:59 Imre Sooäär
Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kas komisjon arutles ka selle üle, et kui Eestis oleks presidendi otsevalimine, siis milline oleks täpselt kandidaadi ülesseadmise protsess? Osas erakondades on sisevalimised ausamad, teistes vähem ausad. On riike, näiteks USA, kus eelvalimistel ka erakonna sisevalimiste kandidaadi ülesseadmist korraldab riiklik valimiskomisjon, et tagada legitiimsus. Kuidas see sel juhul oleks Eestis?

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Selle päevakorrapunkti arutelul seda küsimust ei arutatud.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Tarmo Tamm, palun!

15:59 Tarmo Tamm
Aitäh, juhataja! Lugupeetud komisjoni esindaja Mart! Ma küsin, kumb on demokraatlikum, kas see, kui president valitakse Riigikogus, või see, kui president valitakse rahvakogus. Kui president valitakse Riigikogus, siis on koalitsioonil kaks otse valitud esindajat – nii peaminister kui ka president. Kuidas seda kommenteerida?

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Ma toon teise võrdluse. Kumb on demokraatlikum riik, kas Venemaa Föderatsioon, kus presidenti valitakse otse, või Saksamaa Liitvabariik, kus ei valita otse?

15:59 Esimees Eiki Nestor
Aadu Must, palun!

15:59 Aadu Must
Aitäh, lugupeetud esimees! Hea Mart! Ma saan aru sinu raskest olukorrast. Tõepoolest ei saa me ju arendada vaba diskussiooni, vaid sa pead püsima komisjonis antud vastuste piires. Aga ma lähen ometi libedale teele ja loodan, et juhataja ei katkesta mind teemast kõrvalekaldumise pärast. Kuidas sulle isiklikult tundub see põhjendus, et äkki rahvas ei saa aru, et presidendi nimetus ja valimisprotseduur on tähtsam kui tema õigused? Ega see äkki ei ole meie rahva alahindamine? Kui talle ikkagi öeldakse, keda ta valib ja missugused on selle inimese õigused, kas rahvas siis tõesti aru ei saa?

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Ma olen päris kindel, et rahvas ei ole rumal, aga ma ei ole kindel, kas presidendikandidaadid on alati targad.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Andres Ammas, palun!

15:59 Andres Ammas
Austatud juhataja! Austatud ettekandja! Pöördun minagi pigem sinu kui eksperdi poole, mitte kui komisjoni esindaja poole.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Praegu on ta ikkagi komisjoni esindaja.

15:59 Andres Ammas
Siis küsin ma kavalamalt. Kas komisjonis oli jutuks maailmapraktika? Kas mõnes maailma riigis on olnud pretsedenti, et presidendi valimise korda on sel viisil muudetud, nagu praegu meie ette on pandud, või on äkki juhtunud ka vastupidi?

15:59 Mart Nutt
Aitäh! Niipalju kui mina tean, on presidendi valimise korraga muudetud ka presidendi pädevust. Ma ei tea juhtumit, kus oleks muudetud ainult presidendi valimise korda ega oleks muudetud pädevust. Aga pädevust ei ole tingimata suurendatud. Näiteks mindi Soomes 1994. aastal üle presidendi otsevalimisele ja tegelikult presidendi pädevust vähendati. Sellest tuli päris suur jama pikaks ajaks.

16:00 Esimees Eiki Nestor
Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole, avan läbirääkimised. Jüri Adams, palun, Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel!

16:00 Jüri Adams
Härra juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Meie kollane raamat, Riigikogu kodu- ja töökorra seadus, milles on kindlaks määratud meie õigused ja võimalused siin, ei anna praeguses olukorras mulle võimalust üksiku rahvasaadikuna esineda. Tegelikult räägin ma enda juttu, see ei ole kooskõlastatud minu erakonna ega fraktsiooniga, aga ma tänan neid, et nad on andnud mulle võimaluse siin esineda. Muidu ei oleks see mul võimalik olnud.
Ma tahan minna tagasi sellesama küsimuse arutelude juurde, mis toimusid 1991. ja 1992. aastal, kui vaieldi selle üle, mis nägu peab taastatud Eesti Vabariik olema. Põhiline vaidlus pärast seda, kui Nõukogude Liit oli lagunenud ja kommunistlikud režiimid asendunud teistega, käis tegelikult selle üle, kas need riigid vabariikidena lähevad presidentaalsete või parlamentaarsete vabariikide teed. Praeguseks on näha, et valdavas osas riikides, mis läksid presidentaalsete vabariikide teed, on demokraatia ja vabadustega üsna halvasti.
Selgelt parlamentaarset teed läksid endise Nõukogude Liidu osadest Eesti ja Läti. Põhjus oli ilmselt teise maailmasõja eelne poliitiline kogemus. Eestis vaieldi pigem selle üle, kas presidenti peaks valima otse või vahendatult mõne valimiskogu või parlamendi kaudu. See kujunes Põhiseaduse Assamblees põhivaidluseks, selle küsimuse juurde tuldi korduvalt tagasi. Meil ei ole kirjutatud Põhiseaduse Assamblee ajalugu. Ma püüdsin Põhiseaduse Assamblee stenogrammide raamatu läbi lehitseda, et saada teada, mitu hääletust sel teemal toimus. Leidsin vähemalt kolm põhimõttelist hääletust ühes ja samas küsimuses ning nendes kõikides jäid peale inimesed, kes arvasid, et ei peaks olema presidendi otsevalimist. Ühel juhul oli olukord küll niisugune, et ülekaal oli ainult ühehääleline. Paljud assamblee liikmed ka muutsid selle aasta jooksul oma arvamust ühes või teises suunas.
See, mida rahvaesindaja Ernits siin nimetas, on veel üks huvitav aspekt Põhiseaduse Assamblee ajaloost. Nimelt algas Põhiseaduse Assamblee n-ö konkurentsiga, hääletamisega põhiseaduse eri projektide vahel, mille tulemus oli see, et ametlik, nn Jüri Raidla töörühma projekt ei võitnud. Seejärel ütlesid selle projekti koostanud inimesed, et kui neid ei taheta, siis nemad kaasa ei mängi, ja

distantseerisid ennast edasisest tegevusest. Põhiseaduse Assamblee töö umbes poole peal tulid nad ekspertidena tagasi. Nende üks saavutus oli, et nad pakkusid alternatiivina presidendi otsevalimist. Selle ettepaneku hääletamisel nad kaotasid.
Minu arust toimus kõige olulisem hääletus 1991. aasta 26. oktoobril, kui assamblee juhataja Tõnu Anton pani hääletusele kolm varianti. Hääled jagunesid niimoodi, et otsevalimine rahva poolt sai 16 häält, valimine Riigikogus 18 ja valimine valijameeste kogus 11 häält. Umbes selline see hääletusprotseduur oli.
Mis puutub esitatud argumentidesse, siis assamblee tegutsemise aasta jooksul peeti kümneid hiilgavaid lühikõnesid nii otsevalimise poolt kui ka vastu. Kõik võimalikud argumendid käidi välja ja nendest võiks eraldi raamatu välja anda. Mina ise avastasin enda jaoks, et otsevalimise vastaste võib-olla kõige olulisema argumenteeritud kõne pidas Kalle Jürgenson, kes praeguseks on Eesti poliitikast lahkunud ja töötab Antsla Gümnaasiumi direktorina. Selle kõne võib leida Põhiseaduse Assamblee stenogrammide raamatu leheküljelt 504. Aga seal on ka väga palju teisi kõnesid.
Palun aega juurde!

16:00 Esimees Eiki Nestor
Kolm minutit lisaaega.

16:00 Jüri Adams
Mis puudutab seda küsimust, kas rahvas või mitte rahvas, siis sellel on demagoogiline maik. Võib ju öelda, et rahvas ei taha. Korrektsem oleks öelda, et nii- ja niisugune protsent rahvast ei taha, mida tõestavad näiteks sellise ja sellise avaliku arvamuse küsitluse andmed. Nii oleks korrektsem rääkida.
Juhin tähelepanu veel ühele huvitavale asjale. Nimelt toimus meil siin paar aastat tagasi üks üritus nimetusega rahvakogu. Selle algatajad väitsid, et võtsid aluseks Briti päritolu, aga USA-s tegutseva poliitikateadlase Niall Fergusoni korraldatud ürituse. Tema on mitmel pool maailmas korraldanud selliseid üritusi, et on kutsunud kokku hulga kuulajaid, kes peaksid sotsioloogiliselt esindama rahvast, rahva teatud parameetreid, ja pannud siis nende ette vaidlema kaks seltskonda, kellel on mingis küsimuses risti vastupidine arvamus. Selline rahva mudel on siis vaidlejaid kuulanud. Tulemused on üldiselt olnud hämmastavad. Kui inimestele on esitatud sama küsimus enne ja pärast diskussiooni, siis kuni 50% ulatuses on arvamus muutunud. Nii et rahval on erinevad vastused.
Eesti ühiskonnas on selles küsimuses päris kindlasti alati üks osa rahvast – kord on see ilmselt olnud enamik, kord vähemik – arvanud, et ei peaks olema riigipea otsevalimist.
Põhiseaduse praeguse § 79 sünni juures olid ka mõned veidrad asjaolud. Nimelt sündis see niisuguses olukorras, kus assamblees arvati, et Riigikogu ei suuda presidenti ära valida, kui kehtib kahekolmandikulise häälteenamuse nõue. Nii tekkis see kombineeritud valimisviisi – Riigikogu ja valijameeste kogu – lahendus. Sellel paragrahvil on palju puudusi ja kui keegi tahab nende likvideerimise nimel töötada, siis ma hea meelega olen selles asjas tema liitlane ja kaaslane.
Üldiselt arvan ma aga niimoodi, et elus on erinevaid etappe. Olid niisugused konstitueerivad ajad, aastad 1991 ja 1992, kui tehti põhiotsused. Vahepeal ei ole meil olnud ühtegi negatiivset kogemust riigipea valimise mehhanismiga. Kui kunagi peaksid ilmnema negatiivsed kogemused või kui Eesti rahval peaks tulema mingisugune ajalooline pöördepunkt, kus leitakse, et kõike tuleb jälle otsast peale alustada, siis tullakse selle küsimuse juurde tagasi. Kuni seda aega ei ole aga saabunud, siis me jätkame samal meetodil, nagu see meil tookord välja kukkus. Aitäh!

16:00 Esimees Eiki Nestor
Mart Helme, palun, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel!

16:00 Mart Helme
Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Rõõm näha, et teid täna nii palju siin saalis on. Ma jätkan sealt, kus Jüri Adams lõpetas. Tõepoolest, ajad muutuvad ja praegu ei ole enam aasta 1992. Praegu on aasta 2015. Mind ja meie erakonda peetakse radikaalideks. Tegelikult me ei ole seda. Tegelikult ühiskond radikaliseerub. Selle radikaliseerumise üheks ilminguks ja tulemuseks on see, et mitte kunagi varem viimase 25 aasta jooksul ei ole riigi institutsioonide autoriteet olnud nii madal kui praegu. See puudutab ka meid, Riigikogu. See puudutab valitsust. See puudutab presidendi institutsiooni. Selles olukorras on vaja uuesti konstitueeruda. Selles olukorras on vaja teha muudatusi. Selles olukorras on vaja anda

rahvale kaasarääkimise ja kaasvastutamise õigust suuremal määral, kui tal on seda praegu. See tähendab muu hulgas ja eelkõige seda, et rahvas saaks valida presidenti.
Uskuge mind, hoida kümne küünega kinni sellest, mis siiani on olnud, on vale poliitika. See ei vii meid edasi, vaid tekitab ühiskonnas süvenevat stagnatsiooni ning vastasseisu võimu ja rahva vahel. Nii et mõelge! Me oleme praegu, ütleme siis niimoodi, natuke nagu Prantsuse revolutsiooni eelses olukorras, mis tähendab, et teatud feodaalne eliit – mõnes mõttes me oleme feodaalne eliit – hoiab kümne küünega kinni privileegidest ja positsioonist, mis tal on. Aga ajalugu sõidab meist üle. Ka praegu sõidab ajalugu meist üle. Olgem paindlikud, andkem endale aru ajastu vaimust, mingem selle vaimuga kaasa ja tehkem ära need muudatused, mis on vajalikud selleks, et taastada teatud rahvuslik ühtsus ja anda inimestele tunne, et ka neist sõltub midagi. Anname neile tunde, et nemad on need, kes vastutavad selle eest, et nad valisid presidendiks inimese, kelles nad võib-olla hiljem pettuvad, aga nad teavad, et see oli nende konkreetne valik, mitte mingite poliitikute, mitte mingite valijameeste kogude valik. Aitäh!

16:00 Esimees Eiki Nestor
Priit Toobal, palun, Keskerakonna fraktsiooni nimel!

16:00 Priit Toobal
Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Täna langetab parlament 12. korda otsust, kas minna Eestis üle presidendi otsevalimisele või seda mitte teha. Sel korral algatas selle eelnõu 25 Keskerakonna fraktsiooni liiget. Eelnõu seadusena vastuvõtmine tähendaks, et praeguselt süsteemilt, mille järgi presidendi valimise õigus on parlamendil ja kui parlament hakkama ei saa, siis valimiskogul, minnakse üle otsevalimisele ehk rahva poolt valitud presidendi süsteemile. Oma sissejuhatavas ettekandes nimetasin ma, et see on Euroopas üsna tavaline poliitiline kultuur, eriti parlamentaarsetes riikides, et rahval on õigus endale riigipead valida. Tookord jäi mul nimetamata, kes on need Euroopa Liidu riigid, kes annavad oma rahvale selle õiguse ja usaldavad rahvast nii palju, et rahval on õigus ise otsevalimisel presidenti valida. Loomulikult, kõik need riigid, mida ma loetlen, ei ole parlamentaarsed, aga nendes riikides on president ja osa riike nende hulgas on parlamentaarsed. 28-st Euroopa Liidu riigist on sellised riigid, kus rahval on õigus presidenti valida, Slovakkia, Leedu, Rumeenia, Austria, Poola, Portugal, Bulgaaria, Iirimaa, Soome, Prantsusmaa, Sloveenia ja viimasena liitus selle demokraatlike riikide klubiga 2012. aastal Tšehhi, kus varem valis presidenti parlament, aga nüüd saab seda teha rahvas ja korra ongi rahvas juba presidenti valinud.
Üks probleem, mida ma samuti nimetasin sissejuhatavas ettekandes, kui ma eile seda eelnõu teie ees kaitsesin, on see, et kehtiv n-ö segasüsteem kahtlemata ei ole hea süsteem. Hea süsteem oleks ükstapuha kas rahvas, parlament või spetsiaalselt moodustatud valimiskogu. Tähelepanu alt ei tohi välja jätta, et praegu on ettevalmistamisel riigireform, mille raames tehakse ka haldusreformi. Nagu kuulsime esmaspäeval arupärimistele antud vastustest, on vähemalt riigihalduse ministri plaan see, et pärast haldusreformi peaks Eestisse jääma vähem kui sada omavalitsust, mis tähendab, et ka valimiskogus oleks siis oluliselt vähem kohalike omavalitsuste esindajaid, kui siiamaani on olnud. Kui tol korral kirjutati põhiseadusesse selline kompromiss, et kui parlament hakkama ei saa, siis läheb valimine valimiskogusse, siis üks oluline argument oli see, et valimiskogus on suurem ja oluline ülekaal just neil inimestel, kes ei ole parlamendi liikmed, vaid esindavad kohalikke omavalitsusi. See ei ole vähetähtis argument, me peame ka seda arvestama, kui me jätame põhiseaduse kehtima sellisena, nagu see praegu on. Kui te vajutate üht- või teistsugust nuppu, siis mõelge ka selle peale.
Nii nagu ma eile alustasin ettekannet tsitaadiga, siis ma ka lõpetan tsitaadiga. Ma arvan, et enne hääletust on seda üsna hea meeles pidada. Tsitaat kuulub taas kord Märt Raskile, kes on öelnud, et ainult nõrgad erakonnad, kellel puudub rahva usaldus, pooldavad riigipea valimist parlamendis. Aitäh!

16:00 Esimees Eiki Nestor
Andres Anvelt, palun, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

16:00 Andres Anvelt
Head kolleegid! Luban endale avaldada mõningaid mõtteid ja arvamusi ka meie fraktsiooni nimel. Tänane debatt on tegelikult kindlasti laiem kui lihtsalt küsimus, kas presidendi valib otse rahvas või valitakse ta nii, nagu praegu põhiseaduses kirjas on. Samas, 1992. aastal võtsime me praegu kehtiva põhiseadusega kindla suuna parlamentaarse riigikorralduse poole, parlamentaarse demokraatia

arengutee suunas. Jah, me räägime täna palju sellest, et meie siin Riigikoguna ja valitsus, tihtipeale ka kohtud – meid nimetatakse kummitempliks, mis on rahvast kaugenenud –, me kõik kuuleme süüdistusi, et võim ei kuulu rahvale, kui ta ei saa presidenti otse valida. Tegelik võim Eestis on jagatud Riigikogu, valitsuse ja kohtute vahel. Presidendi võim seisneb pigem praegu ka põhiseaduse mõtte järgi Riigikogu, valitsuse ja kohtute tasakaalustamises. Iga võimuinstitutsiooni suhtes on presidendil täita tasakaalustav roll, on see siis meie vastuvõetud seaduste põhiseadusele vastavuse kaalumine, valitsuse moodustamise küsimused või kohtute puhul ka amnestia andmine.
Kui me suuname täna võimutäiuse otsevalimise kaudu presidendile, siis kindlasti peab see debatt olema laiem. Me peame arutama, kas me anname presidendile ka reaalsed võimalused seda võimutäiust ellu viia. Muidu me tegelikult petame valijat. Me tekitame lootuse n-ö valgustatud monarhi kujul, kes saab vajaduse korral teha ümber teiste võimuinstitutsioonide otsuseid. Sellega me paneme meie valitud demokraatia tee ehk parlamentaarse tee suure löögi ja ohu alla.
Muide, kui president annab vande, siis muu hulgas ütleb ta seda, et ta lubab kaitsta meie põhiseadust ja seadusi ning teha seda õiglaselt ja erapooletult. Siin tuleb kõne alla ka teine küsimus: kuidas seda erapooletust mõõta juhul, kui presidendi valib rahvas, kuigi tegelikult on see erakondlik valimisviis. Kindlasti hakkab iga presidendikandidaadi taha reastuma kindel erakond. See tähendab, et president peab andma lubadusi tulenevalt maailmavaatest ja ka oma erakondlikust taustast või poliitilistest vaadetest. See tähendab palju vähem erapooletust, kui tegelikult on praegu, kui president valitakse siin Riigikogus erakondade kokkuleppel, kui on kindel arv rahvasaadikuid, kes teda toetavad, või valimiskogus, kus see erakondlik lahustatus on veelgi suurem. See tähendab, et hakatakse hindama presidendi maailmavaadet. Kindlasti muutuvad tuntavalt tema antud valimislubadused. Kindlasti on sellel ka väga palju populistlikku sisu, mis aga ei leia rakendust tema võimutäiuse kaudu. Me jõuaksime jälle presidendi võimutäiuse küsimuseni ja üsna pea kuuleksime, et rahvas on ka presidendis pettunud. Aga ma arvan, et see arutelu pole iseenesest tühja jooksnud. Kui me peame seda teemat arutama ka 13. või 14. korda, siis ei tee see midagi halba poliitilisele kultuurile ega Riigikogule. Me selle arutelu kaudu ju tegelikult tugevdamegi parlamentaarset demokraatiat. Kui me oleme milleski ka läbi kukkunud, siis me ei pea kohe hakkama otsima kirurgilise sekkumise võimalusi. Niimoodi võime hoopis teha valeravi ja tekitada parandamatud tagajärjed meie senisele demokraatiale. Kutsun teid üles pigem meie parlamentaarset demokraatiat tugevdama, seda nii koalitsiooni kui ka opositsiooni poolelt, ja tugevdama meie parlamendi tähtsust igapäevaste otsuste tegemisel. Aitäh!

16:00 Esimees Eiki Nestor

Rohkem sõnavõtusoove ei ole. Me asume ette valmistama juhtivkomisjoni ettepaneku hääletust. Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 18 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Juhtivkomisjoni ettepaneku poolt oli 53 Riigikogu liiget, vastu oli 33 ja erapooletuks jäi 2. Eelnõu 18 on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

---

2. 14:46 Riigikogu otsuse "Immigratsiooni kohta" eelnõu (53 OE) esimene lugemine

15:58 Esimees Eiki Nestor

Järgmine päevakorrapunkt on Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Immigratsiooni kohta" eelnõu 53. Algatajate ettekandja on Martin Helme. Palun!

15:58 Martin Helme

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Toome teie ette Riigikogu otsuse "Immigratsiooni kohta" eelnõu. See on iseenesest lühike otsus, mis kõlab nii: "Seoses Vahemerel aset leidva põgenikekriisiga ja Euroopa Komisjoni poolt nõutavate põgenikekvootidega otsustab Riigikogu: 1. Riigikogu ei anna luba Vabariigi Valitsusel võtta kohustusi põgenike, immigrantide ja rahvusvahelise kaitse saajate ümberpaigutamiseks Eesti Vabariigi territooriumile seoses praeguse Vahemere immigratsioonikriisiga ei kvoodi alusel ega muul viisil. 2. Riigikogu kohustab edaspidi Vabariigi Valitsust kõigi pagulaste ja immigratsiooniga seotud kokkulepete osas tooma need Riigikogu ette arutamiseks ning seisukoha

võtmiseks. Riiklike kohustuste võtmine nendes küsimustes ilma Riigikogu kaasamata ning luba saamata võib kujutada endast ohtu Eesti Vabariigi suveräänsusele ning põhiseaduse riivet."
Nüüd seletus. Vahemerel aset leidva põgenikekriisi ja Euroopa Komisjonis nõutavate põgenikekvootide tõttu (neid tänapäeval küll enam kvootideks ei nimetata, vaid ainult mingisuguseks kuldvõtmekeseks) on tekkinud olukord, mis riivab Eesti Vabariigi suveräänsust ning teisi põhiseaduse aluspõhimõtteid. Samuti ei ole Euroopa Komisjoni nõudmine kvootide kehtestamiseks kooskõlas ei Euroopa Liidu lepingutega ega rahvusvahelise õiguspraktikaga. Lisan siia juurde, et see ei ole kooskõlas ka Eesti rahvalt Euroopa Liitu astumisel saadud mandaadiga ega ka tollal kehtinud Euroopa Liidu aluslepingute põhimõtetega. Ka nn vabatahtlik põgenike vastuvõtmine on sisuliselt sama kui Euroopa Komisjoni nõutud kvoot. Seetõttu on vajalik, et Riigikogu rõhutaks Eesti Vabariigi suveräänsust nendes küsimustes ja kasutaks oma otsustuspädevust kõrgeima võimuna. Samuti nõuab Riigikogu, et edaspidi esitaks Vabariigi Valitsus kõik teemat puudutavad küsimused Riigikogule arutamiseks ning otsustamiseks. Tegemist on selgelt poliitilise eelnõuga, mille abil on kõikidel Riigikogu liikmetel võimalik võtta midagi ette selle vastu, et Riigikogu ei nimetataks kummitempliks. Konservatiivse Rahvaerakonna hinnangul on kogu see immigratsiooni, põgenike, pagulaste ja ümberasujate teema Eesti riigile ja rahvale strateegiline teema. See on demograafiline teema ja demograafilised protsessid on kas pöördumatud või väga raskesti tagasi pööratavad. Meile on ju kõigile arusaadav, mida tähendasid demograafilised muutused Nõukogude okupatsiooni ajal, kui siia tuli väga suures koguses immigrante. Me näeme, mis on juhtunud väga väikestest inimhulkadest alguse saanud immigrantide voolu tõttu Lääne-Euroopa riikides, kus heaoluühiskond on sisuliselt kokku varisemas, turvaline ühiskond on pidevas kriisi- või konfliktisituatsioonis. Meie hinnangul ei tohi lubada sellel juhtuda Eestis. Samuti teeb meile väga muret asjaolu, et alates kevadest on Vabariigi Valitsus esitanud avalikkusele ja ka Riigikogule pooltõdesid või rääkinud asjadest üldse mitte nii, nagu need on. Me leiame, et Riigikogu peab kehtestama tugevama järelevalve täitevvõimu üle. Selle tõttu me selle eelnõuga teie ette tulime. Loomulikult palume sellele teie toetust. Aitäh!

15:58 Esimees Eiki Nestor

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Komisjoni ettekandja on põhiseaduskomisjoni esimees Kalle Laanet. Palun!

15:58 Kalle Laanet

Austatud esimees! Head kolleegid! Põhiseaduskomisjon arutas seda otsuse eelnõu esmaspäeval, 14. septembril 2015. aastal. Otsuse eelnõu algataja andis meile ülevaate oma mõtetest, miks see eelnõu vajalik on. Põhiline oli see, et Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni hinnangul on põgenikekvoodid vastuolus nii Euroopa Liidu liitumislepinguga kui ka Eesti avalikkuse üleüldise hoiakuga. Eelnõu kohaselt peab Vabariigi Valitsus edaspidi sellekohased küsimused esitama Riigikogule arutamiseks ja otsustamiseks.
Komisjoni liikmed esitasid eelnõu algatajale küsimusi. Muu hulgas küsiti, kas Riigikogu all mõeldakse eelnõus alati Riigikogu täiskogu või mõnes küsimuses ka Riigikogu komisjoni. Algataja esindaja vastas, et põhimõttelistes küsimustes peetakse silmas Riigikogu täiskogu. Ta lisas, et immigratsiooni puudutavatel suurtel strateegilistel otsustel peaks olema võimalikult lai kandepind. Komisjoni liikmed märkisid, et ministrid saavad ka praegu Euroopas Eesti nimel olulise tähtsusega kokkulepete sõlmimiseks parlamendilt mandaadi. Eelnõu algataja esindaja märkis, et parlament ei nõustunud pagulaskvootidega, ometi võetakse vastu uusi kvoodivõtmeid. Seega ei ole Vabariigi Valitsusel selles küsimuses parlamendi mandaati. Lisaks küsiti, mil moel peaks Vabariigi Valitsus menetluslikult Riigikogu ette tulema ning millises vormis peaks Riigikogu seisukoha võtma. Eelnõu algataja esindaja tõi paralleelina välja Kreekale abipaketi andmise, kui parlament pidi otsustama, kas toetada seda või mitte. Ta lisas, et kohustuse võtmisega on tegemist ka siis, kui riigieelarvele tekib üheeurone kulu.
Mida siis komisjonis otsustati? Me otsustasime saata eelnõu täiskogu päevakorda 22. septembriks 2015 (otsus oli konsensuslik), teha ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata (poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu 4, erapooletuks ei jäänud keegi) ja määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni esimees Kalle Laanet. Aitäh!

15:58 Esimees Eiki Nestor

Kas komisjoni ettekandjale on küsimusi? On. Martin Helme, palun!

15:58 Martin Helme
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud härra Laanet! Kas pärast seda, kui mina olin oma sõnavõtuga esinenud, esitati komisjonis veel mingeid vastuväiteid? Või mis olid argumendid otsuse eelnõu tagasilükkamiseks?

15:59 Kalle Laanet
Ma küll ei mäleta, et me oleksime seda otsuse eelnõu hiljem veel sisuliselt arutanud. Me läksime menetluslike otsuste vastuvõtmise juurde ja nende otsuste sisu ma kandsin just ette.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Kalle Palling, palun!

15:59 Kalle Palling
Aitäh! Austatud ettekandja! Mis olid need argumendid selle eelnõu vastu ja kehtiva süsteemi poolt? Tõepoolest, parlament ju iga kord arutab, enne kui ministrid sõidavad nõukogudesse neid küsimusi arutama. See koht, kus seda kõike arutatakse, on Euroopa Liidu asjade komisjon, kus Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni käes on lausa aseesimehe koht. Minu arust on infot olnud piisavalt ja süsteem toimib ideaalselt. Kõikide erakondade ja samamoodi kõikide alaliste komisjonide esindajad kuuluvad Euroopa Liidu asjade komisjoni. Nii et ma arvan, et informeeritusega selles küsimuses kindlasti probleeme olla ei tohiks.

15:59 Kalle Laanet
Aitäh küsimuse eest! Ma pean tunnistama, et mulle jäi pigem selline arusaam, et võib-olla ei saada väga täpselt aru, kuidas toimub mandaadi andmine ministritele, kui nad sõidavad Eesti seisukohtadega Brüsselisse. See oli minu isiklik arusaam sellest.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Jaak Madison.

15:59 Jaak Madison
Austatud ettekandja! Eelkõnelejal on õigus, et kõik ministrid käivad Euroopa Liidu asjade komisjonis, kus nad teevad ettekande. Meil on võimalus küsida ja anda neile mandaat seisukohtade esitamiseks. Küll aga on siin põhimõtteline küsimus, kas see on piisav põhimõttelistes asjades, mis puudutavad reaalselt Eesti suveräänsust ja iseseisvust, näiteks immigratsiooniküsimustes. Seega, probleem on selles, et immigratsioon ja pagulaste vastuvõtmine ei kuulu samasse valdkonda nagu näiteks see, kui maaeluminister läheb kolleegidega arutlema selle üle, mis toimub piima turuhinnaga. See ei ole põhimõtteline küsimus, aga immigratsioon on. Probleem ongi selles, miks komisjon ei arutanud seda, et tunduvalt efektiivsem oleks arutada selliseid küsimusi täiskogus, kus selgema pildi saaksid kõik 101 rahvasaadikut, mitte Euroopa Liidu asjade komisjonis, kuhu kuulub ainult kuni 15 rahvasaadikut.

15:59 Kalle Laanet
Aitäh küsimuse eest! Ma tuletan meelde, et 12. juunil oli ELAK-i istung ja enne seda toimus veel mitme Riigikogu alatise komisjoni ühisistung, kus neid küsimusi arutati. See teema ei olnud arutlusel pelgalt ELAK-is, vaid Riigikogu juhatus saatis selle küsimuse arvamuse kujundamiseks ka teistele komisjonidele. See kõik ei ole päris mustvalge. Komisjon leidis, et see on piisav.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Mart Helme, palun!

15:59 Mart Helme
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Mulle jääb see asi mõnevõrra arusaamatuks. Eelnõu üks mõte on väga selgelt suurendada Riigikogu autoriteeti. Eelmise küsimuse ehk presidendi otsevalimise puhul rääkisime me kogu aeg sellest, et meil on parlamentaarne riik. Me tahaksime selle eelnõuga

suurendada parlamendi autoriteeti ning parlamendi võimet ja õigust valitsuse tegevuse kontrollimisel, muuta seda tõhusamaks. Mulle jääb mõnevõrra arusaamatuks, et on fraktsioone ja terve hulk rahvasaadikuid, kes seda ei toeta ega taha isegi selle teema arutamist saalis, vaid tahavad otsuse eelnõu tagasi lükata. Kas ka teie olete seisukohal, et parlament peabki jääma kummitempliks?

15:59 Kalle Laanet
Mina ei ole kunagi väitnud, et parlament peaks olema või võiks olla kummitempel. Mina seda ei arva. Komisjoni enamus arvas, et praegune süsteem on piisav, et anda ministritele vajalik mandaat.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

15:59 Peeter Ernits
Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Põhiseaduskomisjoni liikmena hääletasin ma loomulikult selle ettepaneku mahahääletamise vastu. Ma olen nõus kolleeg Kalle Pallinguga, et Euroopa Liidu asjade komisjonis küll asju arutatakse, aga rändeküsimused ja migratsiooniasjad on praegu Eesti ühiskonnas – ja mitte ainult siin – niivõrd teravad, et minu arvates peaks nende arutamine toimuma siiski suures saalis, kus arutelu on palju avalikum, ei ole suletud. Euroopa Liidu asjade komisjonis on esindatud küll kõik erakonnad, aga see ei ole mingisugune väike küsimus. Minu meelest oleks avalikustamine siin täiesti põhjendatud. Nii et kordan veel, ma hääletasin loomulikult selle poolt, et see teema peaks suurde saali tulema.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Praegu on küsimuste aeg, oleks võinud ka ühe küsimuse lõppu meisterdada, aga see jäi ära. Kalle Laanet.

15:59 Kalle Laanet
Kui tohib, siis ma kommenteerin, et tegelikult on kodu- ja töökorra seaduse järgi fraktsioonidel võimalik algatada Riigikogu saalis oluliselt tähtsa riikliku küsimuse arutelu. Selles formaadis saab seda teha.

15:59 Esimees Eiki Nestor
Kalle Palling, palun!

15:59 Kalle Palling
Ütlen lugupeetud rahvasaadikutele teadmiseks, et Riigikogu juhatusele on esitatud palve arutada oktoobrikuus pagulaspoliitikat olulise tähtsusega riikliku küsimusena Riigikogu täiskogus. Aga minu küsimus on see: kas parlamentaarses riigis on parlamendi kõige suurem komisjon ehk Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon parlamendi osa või mitte?

15:59 Kalle Laanet
Hea küsija, komisjonis seda ei arutatud.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Henn Põlluaas, palun!

15:59 Henn Põlluaas
Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Väide, justkui valitsus oleks selles küsimuses piisavalt ja ausalt kommunikeerinud ja informeerinud nii avalikkust kui ka Riigikogu ja selle komisjone, on allpool igasugust kriitikat. See ei vasta tõele. Käimasolev protsess, kus Euroopa Liit sunniviisiliste jaotusmehhanismide kehtestamisega sõna otseses mõttes sõidab üle liikmesriikide tahtest ja nende suveräänsusest ning enesemääramisõigusest, ei ole normaalne. Kas teie kui põhiseaduskomisjoni esimees leiate, et Euroopa Liidul on õigus liikmesriikide suveräänsusest üle sõita?

15:59 Kalle Laanet

Aitäh, hea küsija! Refereerin teile Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni istungi protokolli nr 10, mis on koostatud reedel, 12. juunil 2015. Seal on öeldud, et Eesti on valmis pagulasi vastu võtma üksnes vabatahtlikkuse alusel, eeldusel, et sellekohane kokkulepe on kooskõlas riigi rahvastiku ja majanduse osakaaluga Euroopa Liidus ja vastab analüüsitud võimalustele ning need pagulased ka soovivad Eestisse tulla.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Igor Gräzin, palun!

15:59 Igor Gräzin
Ma ei tahtnud sinu käest küsida mitte niivõrd pagulaste kohta, aga ühe mõtte kohta, mis siin kõlas. Me oleme ka ühes komisjonis olnud, nüüd oleme eri komisjonides. Kalle esitas huvitava idee. Ütle, palun, kas komisjoni töö kvaliteet on kindlaks määratud tema suurusega. Kas ELAK-i otsused on kolm korda paremad kui maaelukomisjoni omad? Meie oleme väikesed, võib-olla ei peaks me pingutamagi. (Naer saalis.)

15:59 Kalle Laanet
(Naerab.) Aitäh küsimuse eest, Igor! See ei olnud küll meie komisjonis arutusel, aga ma arvan, et suurus ei taga alati parimat kvaliteeti.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Martin Helme, palun!

15:59 Martin Helme
Aitäh, härra asespiiker! Härra Laanet! Te just refereerisite ELAK-i 12. juuni otsust. See oli üks teema, mis meil tuli komisjonis jutuks, et väidetavalt on ELAK andnud valitsusele volituse immigratsiooniteemaga nii edasi minna, nagu valitsus praegu läheb. Meie oleme risti vastupidisel seisukohal. Valitsus tõi tol korral ELAK-isse seisukoha, et Eesti tegeleb selle teemaga, nii nagu te ütlesite, vabatahtlikkuse alusel ja oma võimete piires. Praegu räägime me mingist võtmest, jaotusvõtmest. See ongi kvoot, aga selleks volitust ei ole. Sellepärast me tõimegi selle eelnõu saali, et sellisel volitusel peab olema laiem kandepind. Mind pisut hämmastab, et nagu ei tahetagi kogu teemaga tegelda, arvatakse, et see kaob ära, kui seda ei käsitleta. Ma küsin sellesama 12. juuni seisukoha suhtes. Millele anti mandaat või luba? Meil on sellest ilmselt täiesti erinevad arusaamad.

15:59 Kalle Laanet
Aitäh küsimuse eest! Ma kardan küll, et me saame sellest erinevalt aru, aga võtmete teemat me komisjonis väga põhjalikult ei arutanud.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jaak Madison, palun!

15:59 Jaak Madison
Aitäh, austatud ettekandja! Austatud istungi juhataja! Ma kardan, et see valitsuse seisukoht, mida te kajastasite, on natuke vananenud ja iganenud, see 12. juunist pärinev. 14. septembril, kui Hanno Pevkur viibis siseministrite nõukogus, oli tal ELAK-is enamushäälte alusel saadud juba uus mandaat, kus ei räägita mitte üksnes vabatahtlikkusest, vaid on öeldud, et me eelistame vabatahtlikul alusel üksteise abistamist. Eelistame! Ma eile küsisin Euroopa Liidu asjade komisjonis peaministri käest, kes täna viibib Euroopa Ülemkogul, mida see sõna "eelistame" tähendab, mida teeb Eesti juhul, kui kvoodid surutakse kvalifitseeritud häälteenamuse abil läbi. Ta vaid maigutas suud ja ütles: "Mis meil muud ikka teha on, kui et me nõustume sellega." Sellepärast ongi see eelnõu toodud suurde saali, et selliseid küsimusi ei surutaks läbi ainult väikeses Euroopa Liidu asjade komisjonis, vaid need tuleksid suurde saali arutamisele. Just selle sõna "eelistame" pärast.

15:59 Kalle Laanet

Aitäh küsimuse eest! Kui lubate, siis ma refereerin teile Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni istungi protokolli nr 19 11. septembrist 2015. Sellel istungil otsustati konsensuslikult, et toetatakse Vabariigi Valitsuse seisukohta, mis on esitatud 14. septembril 2015 toimuvale erakorralisele Euroopa Liidu justiits- ja siseministrite nõukogu istungile. Mis see seisukoht on? Selle kuues punkt ütleb, et Eesti on valmis kriisiolukorras vastu võtma lisapagulasi, arvestades Eesti riigi võimekust, rahvastiku ja majanduse osakaalu Euroopa Liidus ning pagulaste soovi Eestisse tulla, ning me eelistame vabatahtlikkuse põhimõtte alusel toimuvat vastastikust abistamist.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Mart Helme, palun!

16:00 Mart Helme
See "eelistamine" on ju selline sõna, mis nullib kogu muu jutu ära. Ma väidan oma fraktsiooni nimel, et avalikkust on kogu selle immigratsiooniteemaga eksitatud ja avalikkust on petetud arvudega. 150-st on praeguseks saanud 550. Ma julgen ennustada, et ei lähe palju aega, kui 550-st saab 3500. Ma esitan nüüd küsimuse, tõsi küll, härra Laanetile, aga kaudselt ka kõigile neile, kes valitsuse seda poliitikat siin pooldavad. Võtke, inimesed, silmaklapid peast! Kas te saate aru, et selle otsusega muutub Eesti igaveseks? Eesti ei ole siis enam see hubane ja turvaline kodu meile kõigile, nagu ta on siiani olnud. Kas teie, härra Laanet, saate aru, missuguse vastutuse te praegu selle poliitika toetamisega endale võtate?

16:00 Kalle Laanet
Kõigepealt aitäh küsimuse eest! Mul silmaklappe pole, võtan ka prillid eest ära. Aga kindlasti me kõik siin saalis seisame selle eest, et Eesti oleks iseseisev ja turvaline riik.

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Peeter Ernits, palun!

16:00 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin nüüd otse. Pagulaskriis pole peale teist maailmasõda olnud kunagi samal tasemel, kui see on praegu. Miks me peame eelnevat arvestades hoidma selle kvootide küsimuse suletud komisjoni piires ega taha tuua seda suurde saali, kuigi olukord on erakorraline?

16:00 Kalle Laanet
Aitäh, hea küsija! Nagu sa ka ise tead, seda küsimust me komisjonis ei arutanud.

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Henn Põlluaas, palun!

16:00 Henn Põlluaas
Aitäh! Eilsel ELAK-i ja väliskomisjoni ühisistungil küsiti peaministrilt, kus on Eesti võimekuse piir, kui palju me oleme võimelised inimesi vastu võtma. Ka teie siin viitasite, et Eesti võtab pagulasi vastu oma võimekuse alusel. Vastus ühisistungil oli, et Eesti võimekus kasvab pidevalt. Eile jaotas Euroopa Liit 40 000 pagulast, täna jaotab 120 000, homme 240 000, sest me teame, et pagulaste voog ei lõpe, vaid see aina kasvab. Võib-olla aasta lõpuks on ülesanne jaotada Euroopa Liidus laiali kaks miljonit inimest. Kus on siis teie meelest Eesti jaoks piir?

16:00 Kalle Laanet
Iga kord, kui tullakse uue ettepanekuga välja, siis seda ettepanekut arutatakse. Vaevalt ka teie oskate öelda, kus see piir on.

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Hea kolleeg Martin Helme, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse järgi saab iga Riigikogu liige esitada kaks suulist küsimust. Kolleeg Valdo Randpere, palun!

16:00 Valdo Randpere
Kuna mina olen oma küsimustega kokkuhoidlikult ringi käinud, siis minul on mõlemad küsimused alles. Neist esimese esitan ma praegu. Lugupeetud ettekandja, sa viitasid siin ELAK-i 11. septembri koosolekule, kus konsensuslikult toetati valitsuse seisukohta, nagu sa ütlesid. Kas sul on mingeid andmeid selle kohta, et EKRE esindaja sellel koosolekul ei viibinud? Minu teada ta viibis seal ja toetas samuti valitsuse seisukohta, mille vastu nad nüüd äkki, tundub, väga ägedalt protesteerivad. Millest selline meelemuutus? Äkki ei olnud neid siiski kohal ja ma olen valesti informeeritud.

16:00 Kalle Laanet
Aitäh küsimuse eest! Vaadates protokolli, on näha, et sinu andmed on õiged.

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Head kolleegid! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Jüri Adams, palun!

16:00 Jüri Adams
Härra juhataja! Lugupeetud rahvaesindajad! Kui ma eelmise päevakorrapunkti arutelul formaalselt Vabaerakonna nimel rääkides rääkisin enda juttu, siis praegu räägin ma taas formaalselt Vabaerakonna nimel, aga esindan nüüd ka Vabaerakonna fraktsiooni seisukohta. Ma tahan ütelda, et sõltumata sellest, milliseid puudusi sellel eelnõul ka ei ole, kas siis selle vormistuses või seletuskirjal, või kui ebamugav see ka ei ole, näeme meie selles eelnõus kaht päris tõsist riigi toimimise korralduslikku probleemi.
Üks nendest seisneb selles, et kui meil on parlamentaarne vabariik, siis peab valitsusliikmel põhimõtteliselt olema pidev Riigikogu toetus. Seda erinevalt presidentaalsest mudelist, kus see ei pea tingimata niimoodi olema. Võib-olla Eesti riigi viimase 20 aasta jooksul ei ole seda väga palju olnud. Muuseas, 1920. aastatel oli Riigikogu ja valitsuse suhete reguleerimiseks üks institutsioon, mis praegu puudub. Nimelt, valitsusliikmed võisid tulla ise Riigikogu ette ja Riigikogu võis neid väga kiiresti välja kutsuda aru andma. Toimus arutelu ja pärast selle lõppu hääletus. See ei olnud usaldushääletus selles mõttes, et valitsusliige oleks pidanud tagasi astuma, kui hääletustulemus oli tema vastu. Seda nimetati üleminekuvormeli hääletuseks. See termin tähendas lühikest, ühe- või paarilauselist hinnangut ja see vormel koostati igal juhtumil eraldi. Mõte oli selles, et Riigikogu avaldas arvamust ühe või teise ministri tegevuse kohta, selle kohta, kas ta on õigel teel. Eile õhtul tundsin ma küll päris suurt vajadust sellise meetodi järele. Massimeedias avaldati lühiteade, et Eesti valitsus ei olnud Euroopa Liidu hääletusel solidaarne isegi mitte Soomega, kelle esindaja jäi erapooletuks, rääkimata nendest neljast Kesk-Euroopa riigist, kes esinesid ühe blokina. Eesti avalik arvamus on enam-vähem samasugune kui nendes maades. Massimeedias valitseb praegu mingisugune lihtsustatus ja on võimalus, et midagi väga olulist jääb sel põhjusel teadmata. Aga kui oleks selline meetod, et saaks ministrilt kiires korras küsida, kuidas asi täpsemalt oli, siis saaks ehk teada igasugu nüansse. Selle küsimuse üle võiks tegelikult mõtelda. See on üks asi.
Teine teema on see, kuidas Riigikogu komisjon annab arvamusi kolmandatele osapooltele. On selge, et mitmesugused alatised komisjonid annavad oma spetsiifilises töövaldkonnas, kus neil on kompetents, mitmesuguseid arvamusi. Kas Euroopa Liidu asjade komisjonil on mingisugune spetsiifiline kompetents? Ei ole. Ta on Riigikogu vähendatud mudel ja ellu kutsutud ilmselt selleks, et mõningaid asju otsustada kiiremini, kui on võimalik otsustada suures saalis.
Praeguseks hetkeks on minu arvates meie ette ka selle eelnõu tõttu tekkinud säärane probleem. Kas meil ei peaks olema võimalus teatud küsimustes – mitte kõikides, aga mõnes tähtsas küsimuses, kus vahepeal on Euroopa Liidu asjade komisjoni arvamus justkui monopoliks kujunenud – kutsuda nad suurde saali kohale? Siis oleks võimalik küsimust hääletada ja selle põhjal saaks parlamendi tegeliku arvamuse kujundada. Riigikogu on praegu vähem kummitempel kui sel ajal, kui Euroopa Liidu asjade komisjon loodi. Peale selle saaks ka vähemus ehk opositsioon Riigikogus näidata, kui suur on toetus või vastuseis mingitele nende arvamustele. Kui tegu on ainult Euroopa Liidu asjade komisjoni arvamusega, siis tõenäoliselt läheb opositsiooni seisukoht kaotsi.
Nii et ma arvan, et selle eelnõu algatajad ja ka teised peaksid nende küsimuste juurde tagasi tulema. Aitäh!

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Head kolleegid! Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 98 lõike 5 kohaselt saavad Riigikogu otsuse eelnõu esimesel lugemisel sõna üksnes fraktsioonide esindajad. Minu küsimus Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioonile on, kes teie fraktsiooni nimel sõna võtab. Martin Helme, palun! Viis pluss kolm minutit.

16:00 Martin Helme

Härra juhataja! Kallid kolleegid! Ma kõigepealt õiendan ära selle teema, mille selgitamiseks Jaak Madison tahtis siia tulla ja mis põhjustas Valdo Randpere küsimuse. Miks oli otsus konsensuslik? Konsensuslik oli otsus seetõttu, et minister Pevkur kinnitas täiest hingest, et see sõnastus tähendab vabatahtlikkuse säilimist.

Nii, aga tuleme teema juurde tagasi. Mul on väga kahju, et sellele teemale ei taheta Eestis kuidagi anda sellist üldpoliitilise debati mõõdet. Mul on äärmiselt kahju ja see on üks põhjusi, miks me selle eelnõuga välja tulime, et strateegiliselt nii olulises küsimuses tahetakse asju otsustada kuskil komisjonis nahistades. Meie meelest on see väga vale.

Nüüd paar olulist verstaposti. 2003. aastal toimus Eestis rahvahääletus Eesti põhiseaduse täiendamise üle. Rahvahääletuse tulemusel astus Eesti 2004. aastal Euroopa Liitu. Põhiseaduse täiendamisel oli mitu punkti, osa neist olid rakenduspunktid, aga põhimõte oli väga lihtne: Eesti võib kuuluda Euroopa Liitu, lähtudes oma põhiseaduse aluspõhimõtetest. Ei ole suuremat põhiseaduse aluspõhimõtet, kui on põhiseaduse preambul, mis ütleb ära, milleks Eesti riik on üldse loodud ja mida ta tegema peab. Eesti riik peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise ja kestmise läbi aegade (ma tsiteerisin peast, mitte sõna-sõnalt).

2012. aastal arutas Eesti Riigikohus ESM-i küsimust. Siis oli väga teravalt üleval suveräänsuse teema ja see, kas Eesti riigil, kas Eesti valitsusel või parlamendil on mandaati anda eelarvelised suveräänsusküsimused enda käest ära sellisel moel, nagu on tehtud. Nagu me mäletame, läks Riigikogu sisuliselt lõhki ja häältega 10 : 9 otsustati, et jah, on õigus need otsustused enda käest ära anda, aga Riigikohtu otsuses öeldi selgelt, et 2003. aasta rahvahääletusel saadud mandaat on ammendunud. Eesti valitsusel ja parlamendil ei ole õigust süvendada integratsiooni Euroopa Liidus, sest selle jaoks tuleb küsida uus mandaat. Tegelikult vajab Eesti uut rahvahääletust küsimuses, kas me tahame kuuluda Euroopa Liitu või mitte, sest see Euroopa Liit, kuhu astuti 2003. aastal, ei ole sama Euroopa Liit, mis oli aastal 2012 või on aastal 2015.

Immigratsioonikriis – kasutame võimalikult säästlikult sõna "pagulased", sest peaosas ei ole mitte pagulased – on muutmas nii Euroopa kui ka Eesti ilmet tundmatuseni. Erinevalt ühest või teisest võimule saanud valitsusest, erinevalt ühest või teisest eelarvelisest või rahalisest otsusest on demograafia teema, mis on pöördumatu ja pikaajaline ehk puudutab nii meie lapsi kui ka lapselapsi ja muudab ühiskondade nägu tundmatuseni, pöördumatult. See ei ole asi, mille saaks ELAK-is ära nihverdada. See on asi, milleks peab saama Eesti rahvalt selge mandaadi. Just selles ongi ju praegu see probleemi sisu, et valitsus ei taha üldse neist asjadest rääkida. Kui ta räägib, siis ta annab meile eksitavaid vastuseid, nii nagu ELAK-is küsimuse peale, kas eelistamine tähendab, et see kõik jääb kindlasti vabatahtlikuks või tähendab see midagi muud, kinnitati, et jah, see tähendab eksklusiivselt vabatahtlikkust. Minister eksitas sellega rahvasaadikut.

Meile on kogu selle immigratsiooniteema käsitlemisel kevadest alates ja suvi läbi heidetud sageli ette, et debatt on väga emotsionaalne, teravaks läinud, ühiskonnas pingeid ja lõhesid tekitanud. Ja ometi, kui Konservatiivne Rahvaerakond teeb ettepaneku hoida seda debatti kõige paremas poliitilises ruumis, s.o parlamendisaalis, siis valitsus seda ei toeta, koalitsioon seda ei toeta. Ma hoiatan, et kui koalitsioon ei taha sellega tegelda, siis kolib see debatt tõepoolest tänavatele. See kolib tänavatele paratamatult.

Täna saatis Konservatiivne Rahvaerakond valitsusele kirja, kus me tungivalt soovime, et Eesti taastaks piirikontrolli kõikidel oma piiridel, nii Tallinna sadamas Helsingi laevadel kui ka Läti piiri peal. Seda väga lihtsal põhjusel: Schengeni süsteem Euroopas on kokku varisenud. Lõuna-Euroopas Vahemere ääres on riigid, mida me võiksime kirjeldada läbikukkunud riikidena. Itaalia ja Kreeka ei käitu riikidena, nad on alt vedanud kõiki oma Euroopa partnereid. Saksamaa räägib muudkui solidaarsusest, aga ei käitu solidaarselt, vaid äärmiselt isekalt ja unilateraalselt. Sellises olukorras on Eesti valitsuse ülesanne ja kohustus seista Eesti julgeoleku eest, eesti rahvuse, keele ja kultuuri püsimajäämise eest. See on tema põhiseaduslik kohustus. See on kõigi teie põhiseaduslik kohustus, te olete selle kohta siinsamas vande andnud.

Ma saan täiesti aru, et valitsus ei taha sellest rääkida, sest see on nii ebameeldiv, ebamugav teema. Kui

sa lähed vastuollu 80–85% inimeste arvamusega, siis sa parem lihtsalt ei räägi sellel teemal. Aga tegelikult nii ei saa. Varem või hiljem hakkab see poliitilist hinda nõudma. Ma ei tea, kuidas koputada teie südametunnistusele, et see jõuaks teile kohale. Ilmselgelt on Eesti Konservatiivsel Rahvaerakonnal täiesti teistsugune arusaam immigratsiooniteemast. Minu meelest on täiesti ilmne, et me oleme üks väheseid erakondi Eestis, kes n-ö sabakondiga tunnetab, kui kriitiline teema see on. On arusaamatu, kuidas kõik teised lihtsalt rullivad vaikselt edasi. Aga see kukub teile kaela, see kukub teile kaela! Palun võtke uuesti parlamendi kätte kontroll nende asjade üle ja hääletage selle eelnõu poolt! Aitäh!

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Kalle Palling Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

16:00 Kalle Palling
Austatud juhataja! Head kolleegid! Reformierakonna fraktsiooni esindajana ja ühtlasi Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehena pidin ma siia pulti tulema, sest mingid tüübid on lihtsalt võtnud vaevaks sarjata neid inimesi, kes kuuluvad Riigikogu komisjonidesse ja tegelevad seal sisulise tööga ka suvel, kui Riigikogu täiskogu tavaliselt koos ei käi. Euroopa Liidu asjade komisjoni kuuluvad esindajad kõikidest Riigikogu komisjonidest ja kõikidest Riigikogu fraktsioonidest. Opositsioon on kokku leppinud, et Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni aseesimehe koht kuulub Eesti Konservatiivsele Rahvaerakonnale. ELAK-i aseesimees on Jaak Madison. ELAK on algatanud ühisistungeid teiste komisjonidega, kus me seda temaatikat oleme arutanud. Üks komisjon, kellega me oleme neid ühisistungeid sagedasti teinud, on väliskomisjon. Väliskomisjoni kuulub härra Põlluaas. Kuidas on teil seda infot ja kaasarääkimise võimalust vähe olnud?
Ma mainisin enne ja siin puldis on mainitud ka varem, et olulise tähtsusega riiklikke küsimusi on võimalik arutada Riigikogu täiskogus. Fraktsioonid ja komisjonid saavad selleks teha ettepaneku. Euroopa Liidu asjade komisjon on saatnud avalduse Riigikogu juhatusele, et migratsioonitemaatikat arutataks Riigikogu täiskogus oktoobri esimesel töönädalal. Jällegi, parlamendil on võimalus reaalselt arutada neid teemasid ja kujundada oma seisukoht. Igal fraktsioonil on võimalus neid teemasid arutada ja oma seisukoht kujundada ning selle seisukoha alusel saavad komisjoni liikmed, kes kuuluvad ELAK-isse, hääletada ELAK-i istungitel, kui arutatakse järjekordset mandaati kas siseministrile või peaministrile Eesti seisukohtade esindamiseks Euroopas.
Palun ärge ähvardage siit Riigikogu kõnetoolist, et te ajate rahva tänavale! Eesti Konservatiivne Rahvaerakond on kevadest alates ise initsieerinud seda lõhet ühiskonnas, millele te viitasite, ja ajanud inimesi tänavatele. Nüüd ütles Martin Helme selle siit Riigikogu kõnetoolist ka uhkelt maha. Ma arvan, et see ei ole kindlasti see koht, kus selliseid ähvardusi peaks esitama. See ei ole ka debatt. Debatti on võimalik siin Riigikogus pidada eri vormides. Ärge palun alavääristage rahvasaadikuid, kes kuuluvad komisjonidesse! Teie ettekujutuse järgi parlament väljaspool parlamendi täiskogu saali ei olegi justkui parlament. On küll. Aitäh!

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Kolleeg Marianne Mikko Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

16:00 Marianne Mikko
Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on arvamusel, et praegu Euroopas aset leidev põgenikekriis on väga tõsise sisuga ja jääb murekohaks mitte tänaseks ja homseks, vaid pikaks ajaks. Sestap tunnustab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon algatust seda debatti Riigikogus pidada, aga mitte sabakondiga, vaid võttes appi aju ja südant. Meil on hea meel tõdeda, et juba 13. oktoobril pagulasdebatt olulise tähtsusega riikliku küsimusena siinsamas Riigikogu saalis toimubki. Sellest tulenevalt täna hääletamisele tulev Riigikogu otsuse "Immigratsiooni kohta" eelnõu sotsiaaldemokraatide poolehoidu ei pälvi. Aitäh!

16:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Rohkem fraktsioonidel läbirääkimiste soovi ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 53 esimesel lugemisel tagasi lükata. Läheme selle ettepaneku hääletamise juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 53 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Poolt 49 ja vastu 17 Riigikogu liiget. Eelnõu on tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja.

---

3. 15:29 Kollektiivse töötüli lahendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (52 SE) kolmas lugemine

15:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme edasi. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kollektiivse töötüli lahendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 52 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Fraktsioonidel läbirääkimiste soovi ei ole. Läheme lõpphääletuse juurde.
Head kolleegid, panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kollektiivse töötüli lahendamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 52. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Poolt on 62 Riigikogu liiget, vastu 5, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

4. 15:31 Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (61 SE) esimene lugemine

15:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 61 esimene lugemine. Ettekandja on justiitsminister Urmas Reinsalu. Palun!

15:58 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogu menetlusse ühe seaduse eelnõu, mille mõte on väga lihtne. Praeguse seisuga on represseeritud inimesele aastas üks kord ette nähtud tervise taastamise toetus (160 eurot kalendriaastas), mida makstakse kuludokumente esitamata. Lisaks on inimesel õigus taotleda, et talle hüvitataks kuni 50% tema tasutud sõidupiletite hinnast, kuid mitte rohkem kui 32 eurot kalendriaastas. Paljud eakad, palju kannatanud inimesed on teinud korduvalt ettepanekuid muuta nende elu kübeke lihtsamaks, et nad ei peaks sõidudokumente koguma ega esitama, vaid mõistlik oleks need toetused liita üheks toetuseks. Vabariigi Valitsus pidas nõu, arutas, mõtles ja leidis lahenduse, mis peaks ühelt poolt vähendama bürokraatiat ja teiselt poolt muutma inimeste asjaajamist oma õiguste realiseerimisel lihtsamaks.
Lühidalt kokku võttes on selle seaduseelnõu mõte see, et üheks toetuseks, represseeritud inimese toetuseks, liidetakse kokku sõidusoodustus tema maksimaalses määras ning tervise taastamise toetus. Seda uut toetust makstaks kord aastas 192 eurot.
Seda laadi toetust saavate inimeste arv demograafiliste muutuste tõttu aasta-aastalt kahetsusväärselt väheneb. Sotsiaalministeerium on arvestanud sellega, et Sotsiaalministeeriumi jooksvast eelarvest on võimalik katta ka see jooksev lisakulu, mis peaks 2016. aastal olema kuni 52 800 eurot. Kuid valitsuse analüüsi järgi peaksid Sotsiaalkindlustusameti töö- ja majanduskulud vähenema ligikaudu 48 000 eurot, kuna bürokraatiat jääb vähemaks, sest kaob vajadus menetleda mitme tuhande inimese dokumente. Eelmise aasta seisuga oli neid inimesi, kes olid õigustatud seda toetust saama, 11 326. Tuleb öelda, et seaduse meetod selle toetuse puhul on selline, et igal aastal seda taotlema ei pea. Kui inimene vastab ettenähtud tunnustele ja ta on juba varem seda toetust taotlenud, siis kantakse see kord aastas inimese kontole.
Palun seda seaduseelnõu parlamendis sisuliselt arutada ja valitsuse ettepanekut toetada! Aitäh!

15:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Austatud minister, teile on küsimusi. Kolleeg Aivar Sõerd, palun!

15:58 Aivar Sõerd
Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! See 32 eurot ilmselt tuleneb kunagisest 500-st Eesti kroonist. Euro kasutuselevõtust on varsti viis aastat möödas ja vahepeal on hinnad muutunud. Kas valitsus on kaalunud, on 32 eurot piisav? Pealegi hüvitatakse ainult 50% sõidukuludest ja seda toetust saab vaid üks kord aastas. Kas 32 eurot on piisav, et sõidukulusid katta?

15:58 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse üldine loogika on neid kannatanud inimesi täiendavalt toetada, mida tehakse ka selle toetusega. Kehtiva seaduse tekstis on selleks ette nähtud transpordihüvitis ja tervise taastamise toetus. Need on küllalt eakad inimesed, loomulikult on neil vajadus täiendavate tervisekulude järele, küllap ühel osal nendest on vaja teha kulutusi ka transpordile. Aga toetuse üldine loogika lähtub sellest, et inimene ise määrab, millisteks praktilisteks vajadusteks ta seda kulutab. Tõsiasi on see, et kehtiva seaduse alusel on transpordihüvitist taotlenud ja välja võtnud kõige rohkem kolmandik nendest inimestest ehk 3000 inimest. Kas see 192 eurot – tõesti, need summad on saadud mehaanilise ümberarvutustehtega – on piisav? Kindlasti on mõistlik, et riigis on ette nähtud üks riiklik lisatoetus kannatuste leevendamiseks. Mõistlik on ka see, et see võimalikult vähese vaevaga nendele inimestele välja makstaks.

15:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Peeter Ernits, palun!

15:59 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! See on väga meeldiv, et represseeritutele tähelepanu pööratakse. Aga kas selle eelnõu peamine eesmärk on hoida riigikassale kokku 48 000 eurot bürokraatia vähendamise teel, kui ei pea enam neid dokumente eraldi menetlema, või on siin ka mingi muu põhjus?

15:59 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Kui me räägime n-ö kuluneutraalselt, siis, nagu ma ütlesin, kindlasti makstakse rohkem raha välja. On selge, et nende inimeste hulk, kes on õigustatud saama selle uue seaduse järgi üldist represseeritu toetust, on suurem, võrreldes selle ühe kolmandikuga nendest inimestest, kes teoreetiliselt kuulusid õigustatud isikute hulka kehtiva seaduse järgi. Nii et see kulu kasvab. Aga ma arvan, et selline lahendus on igati nutikas, sest bürokraatiale kulub vähem raha ja inimestel on hõlpsam asju ajada, neil on vähem vaeva. Aga ei, selle seaduse eesmärk iseenesest ei olnud riigi administratiivse ressursi kokkuhoid. Eelnõu esitamine tulenes ka represseeritud inimeste organisatsioonide korduvatest pöördumistest. See probleem ei ole laiema üldsuse arvates võib-olla esmapilgul mitte nii keskne sotsiaalpoliitiline probleem, aga nendele inimestele asjatut sekeldamist põhjustav asi tuleb ära klaarida.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Peeter Ernits, palun!

15:59 Peeter Ernits
Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Ma ei saanud aru, kuidas ikkagi suureneb riigieelarve rahaline kulu. Küsin veel lisaks, kas sellest 192 eurost nendele kannatanud vanakestele piisab. Ainuüksi hambaravikulud on väga suured, kui rääkida vaid ühest asjast.

15:59 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Ma ütlen nõnda, et kindlasti on mõistlik, kui Eesti riigis on represseeritud inimestele ette nähtud eraldi toetusmeede. On asjakohane, et parlament on selle seaduse vastu võtnud. Inimeste arv, kes on õigustatud seda raha saama, tegelikult suureneb. Ma kordan veel, et seda 32-eurost transpordihüvitist kasutas vaid kolmandik neist, kellel oli selleks õigus, seadusmuudatuse järgi hakkavad seda uut toetust saama kõik neile tingimustele vastavad inimesed, kui just keegi ei kirjuta loobumisavaldust, mis on praktilist inimkäitumist teades ebatõenäoline. Järelikult saavad inimesed selle toetuse kergemalt kätte ja seda saab suurem hulk inimesi. Kas see toetus peaks olema suurem või mitte? Nagu ma osutasin, valitsuse loogika oli praegu see, et liita olemasolevad toetused üheks toetuseks, nii et inimene ise saaks

teha valikuid oma personaalsete vajaduste järgi. See summa on lisaks kõigile teistele nii kohaliku omavalitsuse kui ka riigi makstavatele toetustele ja üldisele vanaduspensionile selline, nagu kehtiv seadus ette näeb.

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud minister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Sotsiaalkomisjoni ettekandeks palun kõnepulti sotsiaalkomisjoni esimehe Aivar Koka!

15:59 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon valmistas okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 61 esimeseks lugemiseks ette 14. septembril. Eelnõu tutvustas ja komisjoni liikmete küsimustele vastas sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna. Eelnõuga kehtestatakse alates 2016. aastast tervise taastamise toetuse ja sõidusoodustuse asemel represseeritu toetus, mille suurus on 192 eurot kalendriaastas ning mille taotlemisel ei nõuta kuludokumentide esitamist. Komisjoni liikmed kuulasid sotsiaalkaitseministri selgitusi, esitasid küsimusi ning avaldasid eelnõu kohta arvamusi. Komisjon tegi eelnõu 61 kohta konsensuslikult neli otsust: saata see täiskogu päevakorda 23. septembriks 2015, määrata ettekandjaks sotsiaalkomisjoni liige Aivar Kokk ning teha ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 7. oktoober 2015 kell 17.15. Aitäh!

15:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 61 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 61 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 7. oktoobri kell 17.15. Tänane päevakord on ammendatud ja istung lõppenud. Aitäh kõikidele kolleegidele!

Istungi lõpp kell 15.43.